

знања да уговор неће извршити, већ на састанку између представника странака. Тужилац је стога требало да у примерном року, као добар трговац и послован човек, изврши продају ради покрића, тј. да предузме све радње како би очувао права друге странке и да би и њу и себе заштитио од даљих губитака. Ово нарочито са разлога, што је вредност те робе била у константном паду, а с обзиром да је та роба масовни берзански артикал, могао се лако наћи купац. Стога Веће сматра да је тужилац могао ту робу продати у року од десет до петнаест дана од дана раскида уговора, а не седам месеци од обавештења туженог да уговор раскида.

С обзиром на то, тужилац не може тражити конкретну штету, јер није испунио ниједан од услова за продају ради покрића.

Арбитражно веће је нашло да, узимајући у обзир све утврђене чињенице, тужилац има право на накдану апстрактне штете, која се састоји у разлици између уговорене цене тој роби на тржишту САД.

Веће је при обрачуњу штете коју је тужилац претрпео пошто од тога да се као дан обрачуна апстрактне штете треба узети десети дан од дана када је тужени несумњиво ставио до знања да уговор раскида. Ово са разлога, што је тужилац као добар трговац био дужан да у примерном року од десет дана, предузме све радње за очување својих интереса, али и интереса туженог те да тако спречи настанак даље штете коју је тужилац оправдано могао да очекује, с обзиром на константни пад цене спорне робе на тржишту. Према томе, даљи пад цене робе, после рока у коме је тужилац могао и морао да прода спорну робу, не може ићи на терет туженика. Сам тужилац мора сносити последице свога поступка која није било у складу са правилима робног промета, ако је због тога претрпео већу штету.

Што се тиче цене коју треба узети за основицу за обрачун штете, Веће сматра да то треба да буде средња тржишна цена на америчком тржишту. То значи да Веће није усвојило ни тезу тужиоца да је место испоруке Њујорк, а ни тезу туженог да је место испоруке Ријека. С обзиром да је уговорен ЦИФ паритет без помињања имена луке, Веће сматра да треба узети средњу цену на америчком тржишту као основицу за обрачун штете. При том по схватању Већа, с обзиром на транспортну клаузулу ЦИФ, од цене треба одбити оне трошкове које би иначе сносио тужилац. То су пре свега трошкови укрцавања робе у брод, затим трошкови бродског превоза, те трошкови осигурања робе. Ово нарочито због тога што се увидом у уговор којим је извршена продаја ради покрића види да је у том уговору уговорена клаузула ФОБ, што значи да купац сноси све ове трошкове. Ако се дакле, ови трошкови не би одбили од цене код обрачуна апстрактне штете, онда би они тужиоци били признати два пута. Једном у обрачуњу штете, а други пут у самом уговору којим је извршена продаја ради покрића, јер је уговорена клаузула ФОБ.

Према томе Веће је нашло да треба делимично усвојити тужбени захтев, а да свака странка сноси своје трошкове заступања.

(Одлука СТА, 1-258/72)

Припремио Павле Лопичић

ОДЛУКЕ УСТАВНОГ СУДА СРБИЈЕ

КАДРОВСКИ СТАНОВИ

Представком је тражено покретање поступка за оцену законитости члана 76. тачка 5. и члана 79. Правилника Радне заједнице ГРО „Југово“ о решавању стамбених потреба, као и за покретање поступка доношења истог Правилника од 26. 9. 1985. године.

Иницијатор је навео да су чланом 76. тачка 5. Правилника из 1982. године међу раднике који имају право на кадровске станове сврстани и

шефови служби иако из Правилника произлази да то право имају само радници са високом школском спремом. У вези са чланом 79. истог Правилника истакао је да тим чланом за шефове служби нису вредновани значај и сложеност послова и радних задатака као један од критеријума за доделу кадровских станова, а да се критеријум радни стаж на пословима са посебним овлашћењем и одговорностима, који је такође један од критеријума за доделу кадровских станова, не може применити на шефове служби јер они нису радници који обављају поменуће послове.

Иницијатор сматра поступак доношења Правилника од 26. 9. 1985. године незаконитим зато што исти Правилник није био на јавној дискусији.

У току поступка Уставни суд је утврдио следеће:

Чланом 76. тачка 1—4. Правилника из 1982. године одређени су радници који имају право на кадровске станове. Ови радници су лица са високом школском спремом.

Чланом 2. Правилника из 1985. године допуњен је члан 76. Правилника из 1982. године тачком 5. којом су у раднике који имају право на кадровске станове сврстани и шефови служби. Ова допуна је могла да буде извршена јер према члану 35. Закона о стамбеним односима радници као даваоци стана на коришћење самоуправним општим актом одређују услове, мерила и ред првенства у давању станова на коришћење.

Одредбама члана 79. Правилника из 1982. године вредновани су критеријуми за доделу кадровских станова. Ови критеријуми нису вредновани у односу на шефове служби.

Доносилац оба наведена Правилника престао је да постоји конституисањем Радне организације „Југово“ из Смедерева у радну организацију без основних организација. Новоконституисана Радна организација је на референдуму од 8. 7. 1987. године донела нови Правилник о решавању стамбених потреба радника. Овај нови Правилник није предвидео шефове служби као раднике који имају право на кадровске станове и тиме је отклонио недореченост у регулисању положаја шефова служби у односу на решавање кадровских стамбених питања, која је постојала за време важења Правилника из 1982. године.

Што се тиче поступка доношења Правилника из 1985. године, исти Правилник је сагласно члану 463. Закона о удруженом раду донет путем референдума. За оцену законитости радњи и пропуштања предузимања радњи које претходе поступку доношења Правилника, па тиме и пропуштања изношења Правилника на јавну дискусију, Уставни суд Србије није надлежан према члану 401. Устава СР Србије.

(Решење Уставног суда Србије, ИУ бр. 163/86 од 17. 12. 1987. г.)

ЈЕМСТВО ЗА ОБАВЉАЊЕ ПРИВАТНЕ ДЕЛАТНОСТИ

Представком Уставном суду Србије поднета је иницијатива за покретање поступка за оцену законитости више прописа СО Рашка. У представи је изнето мишљење да су одредбе Одлуке о општинским порезима грађана којима је утврђена обавеза подношења јемства за исплату обавеза пореза и доприноса, као услов за издавање одобрења за обављање угоститељске, трговинске и аутопревозничке делатности, у супротности за Законом о обављању привредних делатности самосталним личним радом средствима у својини грађана. Сем тога, иницијатор је оспорио законитост одредбе исте Одлуке којом је прописана висина пореза на наслеђе и поклон за лица која се налазе у другом наследном реду у односу на оставиоца односно поклонодавца. Сматра да је овај пропис супротан члану 69. Закона о порезима грађана, по коме су брачни друг и родитељи ослобођени поменутог пореза. У представи је изнето мишљење да нема основа у закону за увођење комуналне таксе за држање моторних друмских и прикључних возила, као ни за увођење административне таксе на поднеске којима се тражи рад инспекцијских органа.

У одговору СО Рашка наведено је да су оспорене одредбе Одлуке о општинским порезима грађана о подношењу јемства засноване на Закону о порезима грађана, а да се одредба о порезу на наслеђе и поклон односи на оне категорије наследника односно поклонопримаоца које Законом о порезима грађана нису ослобођене овог пореза. Оспорене одредбе којима су уведене комуналне и административне таксе, по мишљењу доносиоца, сагласне су са законом.

Чланом 57. Одлуке о општинским порезима грађана прописано је да се одобрење за обављање угоститељске, трговинске и аутопревозничке делатности може издати грађанима ако, поред услова из Закона о обављању привредних делатности самосталним личним радом средствима у својини грађана, поднесу јемство од стране три грађанина који јемче за исплату његових обавеза по основу пореза и доприноса од обављања наведених делатности. Одредбама чл. 58, 59. и 60. ближе је уређена ова обавеза. Чланом 10. Закона о изменама и допунама Закона о утврђивању и наплати пореза („Службени гласник СР Србије”, бр. 49/84), прописано је да скупштина општине може утврдити обавезу обезбеђивања јемства за обвезнике који се баве угоститељском, трговинском и аутопревозничком делатношћу. Суд је оценио да је Скупштина општине Рашка била овлашћена да пропише обавезу обезбеђивања јемства за обвезнике који се баве наведеним делатностима, али није могла да услови давање одобрења нити даље обављање делатности обезбеђивањем јемства, јер је то у смислу члана 65. став 2. Устава СР Србије предмет законског регулисања.

Чланом 50. Одлуке о општинским порезима грађана утврђено је да на наслеђу или на поклон примљену непокретну и покретну имовину наследници који се налазе у другом наследном реду по законском реду наслеђивања плаћају општински порез на наслеђе и поклон по стопама прописаним у овом члану. Овлашћење за увођење наведеног пореза садржано је у одредбама чл. 65—68. Закона о порезима грађана („Службени гласник СРС”, бр. 19/86 и 50/86). Чланом 69. Закона прописано је да порез на наслеђе и поклон не плаћа обвезник који се у односу на оставиоца односно поклонодавца, налази у првом наследном реду, а у другом наследном реду брачни друг и родитељи. Поред ослобођења и олакшица утврђених овим законом, скупштине општина могу прописати и друга ослобођења и олакшице (члан 4. Закона). Према томе, порези уведени општинским прописом примењују се на оне категорије обвезника које нису ослобођене законом. Одлуком о општинским порезима грађана могу се прописати друга ослобођења, а не и ослобођења која су већ утврђена законом. На основу изнетог Суд је оценио да чланом 50. Одлуке о општинским порезима грађана нису повређени законски прописи.

Чланом 2. тач. 8. Одлуке о комуналним таксама прописано је да се плаћа комунална такса за држање моторних друмских и прикључних возила, а тарифним бројем 9. Тарифе (која је саставни део Одлуке), прописане су висине комуналних такса за држање поменутих возила. У напомени уз тарифни број 9. под такмом 2. прописана је такса „за тракторе и тракторске приколице које су регистроване и служе искључиво за сопствене потребе у пољопривреди”. Одредбом члана 4. тачке 15. Закона о комуналним таксама („Службени гласник СРС”, бр. 25/79, 42/80 и 20/84) скупштина општине овлашћена је да уводи комуналну таксу за држање моторних друмских и прикључних возила. Закон о превозу у друмском саобраћају („Службени гласник СРС”, бр. 49/74, 6/77, 1/80, 18/81, 20/84 и 27/85) одредбом члана 3. трактору са прикључним возилом дао је третман друмског моторног возила. Уставни суд је становишта да је у наведеним законским одредбама садржано овлашћење скупштине општине да уводи комуналне таксе за возила која су намењена за превоз лица и ствари или за вучу прикључних возила намењених у исте сврхе. Таква возила су и трактори који су регистровани као возила у јавном саобраћају, али не и трактори који служе само за пољопривредне радове. Стога се друмским моторним возилом не могу сматрати радне машине, као што су трактори који служе само за рад у пољопривреди. Са изнетих разлога Суд је оценио да је Скупштина општине Рашка прекорачила законска овлашћења прописујући комуналну таксу из тачке 2. напомене уз

тарифни број 9, а да су друге оспорене одредбе о комуналним таксама на друмска моторна и прикључна возила у складу са законом.

Тарифним бројем 1. став 2. Таксене тарифе за општинске административне таксе прописано је да се за поднеске којима се захтева рад инспекцијских органа плаћа такса од 600 динара. Чланом 1. Закона о административним таксама („Службени гласник СРС”, бр. 22/77, 32/78, 55/82 и 2/85) прописано је да се за списе и радње у управним стварима, као и за друге предмете и радње код органа управе плаћају административне таксе по одредбама овог закона, ако овим законом није друкчије одређено. Овим законом прописано је овлашћење за скупштине општина да прописују таксену тарифу за општинске административне таксе (чл. 3. и 5), а одредбама чл. 16. и 19. истог Закона утврђена су ослобођења од плаћања такса, која се односе и на општинске административне таксе. Суд је оценио да је у наведеним одредбама садржано овлашћење скупштине општине на прописе наведену таксу, односно да прописивањем ове таксе нису повређени законски прописи.

(Одлука Уставног суда Србије ИУ бр. 150/87 од 3. 12. 1987. г.)

СТАЖ ОСИГУРАЊА ЗА РАД У СЕЉАЧКИМ РАДНИМ ЗАДРУГАМА

Више грађана појединачно и групно иницирало је покретање поступка пред Уставним судом Србије за оцену уставности Аутентичног тумачења закона САПВ. У захтевима се истиче да су Аутентичним тумачењем промењена садржина норме која се тумачи, тако да се у стаж осигурања не признаје време проведено на раду у сељачким радним задругама, иако је такав рад био главно и једино занимање, ако лице које је радило у сељачкој радној задрузи није имало да унесе земљу, односно ако није унело земљу у задругу. Они сматрају да такво Аутентично тумачење није у складу са Уставом СР Србије.

Разматрајући разлоге у иницијативама, а полазећи од садржине Аутентичног тумачења и одредбе законске норме која је предмет Аутентичног тумачења, Уставни суд Србије је нашао да се основано може поставити питање уставности Аутентичног тумачења и дела одредбе члана 157. односно 29а. Закона о пензијском и инвалидском осигурању због чега је донео решење о покретању поступка за оцену уставности наведених аката и исто доставио Скупштини САП Војводине на одговор. Одговор није добијен.

Чланом 59а. Закона о пензијском и инвалидском осигурању, чија се примена и даље задржава чланом 157. истог Закона, предвиђено је да се осигуранику и другом лицу у стаж осигурања рачуна време проведено на раду у сељачкој радној задрузи са седиштем на територији САП Војводине . . . али не и на раду у сељачкој радној задрузи која је имала седиште ван територије САП Војводине.

Према Уставу СФРЈ и Устава СР Србије, грађани су једнаки у правима и дужностима без обзира на националност, расу, пол, језик, вероисповест, образовање или друштвени положај и равноправни да за исти рад остварују иста права.

Према одредбама члана 187. Устава СР Србије право радника на социјално осигурање обезбеђује се обавезним осигурањем на начелима узајамности и солидарности. У члану 91. Устава прописано је да се права по основу рада која су од утицаја на остваривање права из социјалног осигурања и друга слична права признају на целој територији Социјалистичке Републике Србије, без обзира на то у којој су друштвено-политичкој заједници у Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији стечена, а овде се законом признаје у стаж осигурања само рад остварен на територији САП Војводине.

По оцени Суда, начином на који је уређено питање признавања права по основу рада у сељачким радним заједницама, зависно од тога где је задруга имала седиште, повређује се и уставни принцип о једнакости грађана.

Разматрајући разлоге изнете у иницијативи, а полазећи од садржине Аутентичног тумачења и одредаба законске норме која је предмет Аутентичног тумачења, Уставни суд Србије је нашао да се основано може поставити питање уставности Аутентичног тумачења.

Аутентично тумачење по својој природи и карактеру је акт којим се прецизира, објашњава, појашњава донета законска норма која није јасна или није довољно јасна због чега настају или могу настати одребене тешкоће у њеној примени. Као такво, аутентично тумачење је везано за законску норму коју тумачи и постаје њен саставни део у садржинском смислу и има исту правну снагу. За разлику од законске норме коју тумачи, аутентично тумачење има повратно дејство. Из наведеног произлази, а такав је став правне теорије који је општеприхваћен у нашем праву, аутентично тумачење није нови закон нити се њиме може мењати постојећи закон.

У конкретном случају, Аутентичним тумачењем измењена је садржина норме члана 157., односно 59а. Закона о пензијском и инвалидском осигурању. Ово због тога што норма коју садржи члан 157. односно 59а. прописује: „Осигуранику и другом лицу рачуна се у стаж осигурања време проведено на раду у сељачкој радној задрузи са седиштем на територији САП Војводине од 15. маја 1945. године до 31. децембра 1959. године, ако му је рад у сељачкој радној задрузи био једино или главно занимање.” Међутим, Аутентично тумачење даје другачије значење овој норми тако што се за признавање у пензијски стаж, поред тога што се тражи да је рад у сељачкој радној задрузи био главно и једино занимање за осигураника, тражи још и да је овај унео у задругу и земљу осим окупљенице. Испада као да уношење земље у задругу опредељује главно или једино занимање, а не рад, што није у складу са Уставом.

У целини посматрано, по оцени Суда, Аутентичним тумачењем је измењена законска норма која се тумачи због чега Аутентично тумачење добија карактер нове законске норме са ретроактивним дејством, што не би било у сагласности са Уставом СР Србије, и правним системом у целини.

На основу изложеног, Суд је одлучио да поништи Аутентично тумачење и да утврди да члан 157. Закона није у складу са Уставом СРС.

(Одлука Уставног суда Србије, ИУ бр. 458/86 од 21. 1. 1988. г.)

ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ ЗЕМЉОРАДНИКА

Представкама је иницирано покретање поступка пред Уставним судом Србије за оцену уставности одредаба чл. 2, 6, 10, 92 и 98. Закона о пензијском и инвалидском осигурању земљорадника („Службени гласник СР Србије”, бр. 27/85).

Подносиоци представке сматрају да увођење обавезног пензијског и инвалидског осигурања земљорадника законом и прописивањем обавезе плаћања доприноса за ово осигурање од стране земљорадника и власника пољопривредног земљишта који су осигурани по другом основу, није у складу са Уставом СР Србије.

Одредбама члана 2. Закона о пензијском и инвалидском осигурању земљорадника, прописано је обавезно пензијско и инвалидско осигурање земљорадника у циљу обезбеђивања њихове материјалне и социјалне сигурности за случај старости и губитка радне способности и материјалне и социјалне сигурности чланова породице за случај смрти земљорадника.

Материјалну и социјалну сигурност земљорадници обезбеђују на самоуправним основама, а према начелу узајамности и солидарности и минулог рада. Истина, уведена је обавеза на плаћање доприноса за лица која су осигурана по другом основу, а имају земљу. За дискусију је да ли је такво уређивање у реду или није. Међутим, Уставни суд сматра да такво уређивање није несагласно са Уставом СРС.

Средства за пензијско и инвалидско осигурање обезбеђују земљорадници и други власници земљишта, а у обезбеђивању тих средстава учествују и друштвено-политичке заједнице у складу са законом, односно одлуком скупштине друштвено-политичке заједнице (члан 6. Закона).

Овим обавезним осигурањем обезбеђују се права земљорадницима и члановима њиховог домаћинства, а другим власницима земљишта обезбеђују се права за случај губитака радне способности проузроковане повредом на раду (члан 10. став 2. Закона).

Према одредбама члана 80. Закона, висину доприноса, тј. стопе доприноса за пензијско и инвалидско осигурање земљорадника, утврђује Заједница самоуправним општим актом, а изузетно за 1986. годину висина доприноса (основице и стопе) је утврђена одредбама чл. 92. и 98. Закона.

Полazeћи од овлашћења Републике да утврђује основна права из социјалног осигурања радних људи и грађана у циљу обезбеђивања њихове социјалне сигурности (члан 299. став 1. тачка 2. Устава СР Србије) и да се та права сходно одредби става 2. члана 187. Устава СР Србије, за радне људе и грађане који нису према Уставу обухваћени обавезним осигурањем, утврђују у складу са Законом, Суд је оценио да се пензијско и инвалидско осигурање као обавезно може прописати и законом.

Према Уставу СР Србије, доприноси се плаћају према начелу узajамности и солидарности ради задовољавања одређених заједничких потреба у самоуправним интересним заједницама на основу одговарајуће одлуке у висини и на начин зависно од сврхе и циљева који се остварују у конкретној самоуправној интересној заједници (чл. 53, 100. и 187. Устава СР Србије). С обзиром да се обавезним пензијским и инвалидским осигурањем земљорадника и других власника земљишта, на основу доприноса који плаћају за то осигурање, одређује њихова материјална и социјална сигурност, Суд је оценио да оспорене одредбе закона нису у несавлажности са напред поменутиим одредбама Устава СР Србије.

(Решење Уставног суда Србије, ИУ бр. 313/86 од 25. 6. 1987. г.)

КРИТЕРИЈУМИ И МЕРИЛА ПРИ ЗАПОШЉАВАЊУ

Представком је иницирано покретање поступка пред Уставним судом Србије ради оцене уставности и законитости чл. 6. и 47. тачка 4. Самоуправног споразума о запошљавању на територији општине Баточина, Кнић, Крагујевац, Рача и Топола („Службени лист региона Шумадије и Поморавља”, бр. 21/86) и члана 5. Самоуправног споразума о начину и условима запошљавања радника у објектима изграђеним удруженим средствима радних људи и грађана на територији општине Крагујевац, од марта 1987. године.

По мишљењу подносиоца представке оспорене одредбе су неуставне и незаконите јер се првенство у запошљавању даје грађанима Крагујевца који су или чији су чланови породице односно домаћинства у време увођења самодоприноса, расписивања зајма и удруживања средстава имали најмање пет година пребивалишта на подручју општине Крагујевац и који су издавајали ова средства, те се на тај начин директно подстичу локалистичке тенденције и ствара нетрпељивост, мржња и подвојеност међу младима.

Оспореним чланом 6. Самоуправног споразума о запошљавању предвиђено је:

„Начин и услови запошљавања радника у објектима у које су уложена средства према програмима коришћења средстава, које грађани и радни људи на подручју општине издавају за проширење могућности запошљавања (путем самодоприноса, расписивањем зајма, издавањем из личних доходака и друго), уредиће се посебним актом.

Акт из става 1. овог члана закључују: Општинско веће Савеза синдиката, Веће удруженог рада општине на чијој територији се издавају

средства, Самоуправна интересна заједница запошљавања и организације удруженог рада које користе средства према наведеном програму.”

У члану 47. Самоуправног споразума о запошљавању предвиђено је: „Критеријуми и мерила за утврђивање првенства у запошљавању не примењују се у случајевима кад се ради о удруживању средстава.”

У оспореном члану 5. Самоуправног споразума о начину и условима запошљавања радника у објектима изграђеним удруженим средствима радних људи и грађана на територији општине Крагујевац предвиђено је:

„Организација удруженог рада је дужна да приликом избора радника сачини ранг листу кандидата пријављених на оглас, на основу критеријума и мерила за утврђивање првенства у запошљавању предвиђених Самоуправним споразумом о запошљавању, а да изврши избор само између кандидата који су или чији су чланови породице односно домаћинства у време увођења самодоприноса расписивања зајма и удруживања средстава имали најмање 5 година пребивалишта на подручју општине Крагујевац и издвајали ова средства.

Заједница запошљавања се обавезује да у сарадњи са СУП уз мишљење које даје на ранг листи, достави и податке о пребивалишту незапосленог лица у складу са ставом 1. овог члана.”

Међутим и у члану 3. овог Самоуправног споразума којим се регулишу обавезе заједнице запошљавања и организације удруженог рада приликом оспособљавања, преквалификације и специјализације ради припреме за будуће запошљавање, предвиђен је исти начин избора кандидата као и у члану 5. Овај члан гласи:

„Заједница запошљавања се обавезује да према исказаним потребама организације удруженог рада предузме мере за обезбеђење потребних радника.

Обавезује се Заједница запошљавања да при запошљавању радника без јавног оглашавања на уобичајен начин обавести незапослена лица да се пријаве за стручно оспособљавање, преквалификацију и специјализацију ради припреме за будуће запошљавање.

Обавезује се организација удруженог рада да уз стручну помоћ Заједнице запошљавања, а на основу мерила и критерија за утврђивање првенства у запошљавању предвиђених у Самоуправном споразуму о запошљавању изврши избор и укључи на припрему за запослење само кандидате који су или чији су чланови породице односно домаћинства у време увођења самодоприноса, расписивања зајма и удруживања средстава, имали најмање 5 година пребивалишта на подручју општине Крагујевац и издвајали ова средства.

Припрема за запослење може трајати од 1 до 6 месеци.

Заједница запошљавања и организација удруженог рада ће по потреби посебним уговором регулисати међусобна права и обавезе.”

У одговору Одбора за праћење спровођења Самоуправног споразума о запошљавању наведено је: Евидентна је појава да миграцијски токови утичу на број незапослених који расте, а да при томе лица која долазе на евиденцију у највећем броју случајева „преносе” евиденцију од 8 до 10 година чекања на запослење тако да аутоматски заузимају прво место на ранг листи пријављених кандидата. Радни људи и грађани Крагујевца су прихватили издвајање средстава за проширење могућности запошљавања под условом да се омогући брже запошљавање житеља Крагујевца.

Законом о запошљавању у члану 79. предвиђено је: „Радници и радни људи удружују средства из дохотка за финансирање проширења могућности запошљавања, а нарочито: за обезбеђење личних доходака приправника, лица са средњом, вишом и високом школском спремом, односно са трећим и четвртим степеном стручне спреме која се први пут запошљавају и жена; обезбеђење услова за запошљавање и за преквалификацију и запошљавање лица за чијим радом престаје потреба из техничко-технолошких и економских разлога, а не могу се продуктивно ангажовати у својој радној организацији.

Ближа намена, обим, потребних средстава и начин њиховог удруживања уређују се самоуправним споразумом закљученим за подручје једне или више заједница запошљавања.

Средства из става 1. овог члана удружују се код заједнице запошљавања, а користе се по посебном програму запошљавања. Заједница запошљавања држи ова средства на посебном рачуну и она не могу бити предмет принудног извршења.

Заједница запошљавања је обавезна да покрене поступак за закључивање самоуправног споразума из става 2. овог члана”.

Из ове одредбе Закона произлази да радни људи и грађани удружују средства из дохотка за финансирање проширења могућности запошљавања. У конкретном случају то је и уређено Самоуправним споразумом о удруживању средстава за финансирање проширења могућности запошљавања („Службени лист региона Шумадија и Поморавље”, бр. 17/85 и 8/87). У овом Самоуправном споразуму није речено да овако удружена средства служе за запошљавање искључиво лица са територије општине Крагујевац.

Самоуправним споразумом о начину и условима запошљавања радника у објектима који су изграђени удруженим средствима радних људи и грађана на територији општине Крагујевац у члану 3. и 5. утврђује се дужност организације удруженог рада и заједнице запошљавања да изврши избор само између кандидата који су или чији су чланови породице односно домаћинства у време увођења самодоприноса, расписивања зајма и удруживања средстава имали најмање пет година пребивалишта на подручју општине Крагујевац и издвајали ова средства.

Одредбе чл. 3. и 5. оспореног Самоуправног споразума биле би несагледиве са одредбама Закона о запошљавању. У члану 15. овог Закона предвиђено је да лице које тражи запослење има право на стручну и другу помоћ у вези са запошљавањем и избором занимања и може да се ообрати свакој заједници запошљавања на чијем подручју је учествовало на конкурс, односно огласу ради посредовања у запошљавању, а заједница је дужна да посредује у његовом запошљавању. Када се на конкурс односно оглас пријави више кандидата утврђује се ранг листа пријављених кандидата на основу критеријума из овог Закона и мерила из Самоуправног споразума о запошљавању или самоуправног општег акта основне организације удруженог рада (члан 31. Закона). Надлежни орган основне организације удруженог рада врши избор између кандидата према редоследу на ранг листи (члан 34. Закона). Према члану 79. овог Закона удружују се средства за финансирање проширења могућности запошљавања и користе се по посебном програму запошљавања. У Самоуправном споразуму којим се регулише ближа намена, обим средстава и начин њиховог удруживања и посебном програму запошљавања морају се поштовати наведене одредбе Закона о запошљавању, односно не могу се ограничити само на запошљавање лица са одређене територије, која су учествовала у удруживању средстава.

Оспорене одредбе Самоуправног споразума доводе у питање неутљиво право радника у организацијама удруженог рада да самостално врше избор између кандидата који су се пријавили на конкурс односно оглас и који испуњавају услове које су они утврдили, јер је могућност избора између пријављених кандидата ограничена на круг лица која имају пребивалиште на територији општине Крагујевац и која су издвајала ова средства.

Истовремено, оваквим регулисањем, одредбама оспореног Самоуправног споразума доведени су у неравноправан положај радни људи који чекају на запослење код других самоуправних интересних заједница запошљавања, односно на подручју других општина. Оспорене одредбе могу доводити у питање остваривања права радника на рад гарантованог одредбама става 3. члана 184. Устава СР Србије, којима је прокламовано да су сваком грађанину, под једнаким условима, доступни свако радно место и функција у друштву као и одредбе Закона о удруженом раду, који у члану 167. прописује да свако може слободно, равноправно и под једнаким условима да заснује радни однос са радницима у основној организацији.

На основу изложеног Уставни суд Србије укинуо је спорне одредбе Споразума.

(Одлука Уставног суда Србије, ИУ бр. 344/87 од 13. 1. 1988. г.)

Припремно Томислав Вељковић

ОДЛУКЕ ВИШЕГ ПРИВРЕДНОГ СУДА СРБИЈЕ

ВИСИНА КАМАТНЕ СТОПЕ ПО МЕНИЧНОЈ ТУЖБИ

Првостепени суд је признао тужиоцу камате по стопи од 6%, а од већег захтева за камате је одбио тужиоца.

Тужилац је у жалби тражио да му се призна камата по Одлуци СИБ-а о стопама затезне камате, јер се ради о уговору у привреди, па је предложио да се пресуда преиначи и да се усвоји захтев за камате у целости.

Виши привредни суд је одбио жалбу и потврдио првостепену пресуду.

Из образложења:

„На утврђено чињенично стање првостепени суд је правилно применно материјално право, када је одбио тужбени захтев за камате изнад 6%.

Ово са разлога што се у конкретном случају ради о меничној тужби за наплату меничног дуга, а према чл. 48. Закона о меници камата по меничној тужби износи 6%.

Неосновано жалилац истиче да има право на камате по Одлуци СИБ-а јер се ради о уговору у привреди. Ово са разлога што се по Одлуци СИБ-а, обрачунавају и плаћају камате-затезне камате код уговора у привреди, али се то не односи на плаћање камата по меничној тужби, Камате по меничном дугу тј. по меничној тужби утврђују се према Закону о меници, како је то напред наведено, па је првостепени суд правилно поступио када је одбио захтев за камате изнад 6%.”

Према томе, камате по меничној тужби износе 6%.

(Пресуда Вишег привредног суда Србије, Пж. 6137/87 од 12. I 1988.)

КЛАУЗУЛА О МЕСНОЈ НАДЛЕЖНОСТИ СУДА УНЕТА У ФАКТУРУ НЕ ОБАВЕЗУЈЕ ТУЖЕНИКА

Првостепени суд се огласио месно ненадлежним а предмет уступио месно надлежном суду према седишту туженика.

Тужилац жалбом побија решење и истиче да је уз тужбу приложио фактуру у којој је уговорена месна надлежност првостепеног суда па је предложио да се предмет врати првостепеном суду на даљи поступак.

Виши привредни суд је одбио жалбу а решење потврдио.

Из образложења:

„Фактура коју је тужилац приложио уз тужбу не може се сматрати писменим споразумом странака о месној надлежности у смислу чл. 70. ЗПП. Ово из разлога што фактура представља једнострану исправу коју је издао тужилац а не писмени споразум странака пошто исту туженик није ни потписао, па је првостепени суд заузео правилно становиште да овде нема писменог споразума о месној надлежности и да месну надлежност суда треба одредити према седишту туженика.”

Према томе, клаузула о месној надлежности суда унета у фактуру не обавезује туженика.

(Решење Вишег привредног суда Србије, Пж-2633/87 од 11. V 1987.)

КАЗНА КОЈУ ЈЕ ШПЕДИТЕР ПЛАТИО ЗА ЦАРИНСКИ ПРЕКРШАЈ НЕ ПРЕДСТАВЉА ШТЕТУ

Првостепени суд је одбио тужбени захтев тужиоца да му туженик накнади штету у износу од 220.000 динара, који износ је тужилац платио као казну за царински прекршај приликом превоза робе туженика.

Тужилац у својој жалби побија пресуду и истиче да га је радник туженика свесно довео у заблуду и да је због тога платио казну за царински прекршај, па сматра да је туженик дужан да му накнади овако насталу штету па је предложио да се у том смислу пресуда преиначи.

Виши привредни суд је одбио жалбу и потврдио пресуду.

Из образложења:

„Правилно је првостепени суд утврдио одлучне чињенице и правилно применио материјално право када је одбио тужбени захтев.

Из утврђеног чињеничног стања произлази да је туженик код тужиоца наручио да му се превезе роба и да је платио трошкове превоза према испостављеној фактури. Туженик је телефоном обавестио шпедитера о висини плаћених трошкова превоза који су нижи од стварно плаћених трошкова. Тужилац је при састављању царинске декларације унео износ трошкова превоза који је добио телефонских путем а не износ из фактуре чиме је учињен царински прекршај па је уследила и казна.

Суд није прихватио навод жалбе да је радник туженика свесно и намерно довео тужиоца у заблуду и да је зато платио казну за царински прекршај. Ово са разлога што је тужилац пре састављања царинске декларације и уношења података био дужан да провери податке и унесе стварне податке и то из фактуре коју је поседовао а не на основу података добијених телефоном, па се не може узети да је царински прекршај резултат намере радника туженика, већ је то резултат непажње и пропуста радника тужиоца, који је дужан да у царинску декларацију уноси тачне и проверене податке, па је првостепени суд правилно поступио када је одбио тужбени захтев.”

Према томе, казна коју шпедитер плати за царински прекршај, због својих пропуста, не представља штету коју би наручилац превоза био дужан да му надокнади.

(Пресуда Вишег привредног суда Србије, Пж-903/87 од 8. V 1987.)

НАКНАДА ШТЕТЕ ПРИЧИЊЕНЕ ОД СТРАНЕ ОПШТИНЕ И ЊЕНИХ ОРГАНА

Првостепени суд је усвојио захтев и обавезао тужену општину да накнади тужиоцу штету у износу од 814.069 динара, са каматама и трошковима. Штета је настала тако што је Штаб цивилне заштите тужене општине приликом извођења радова прекинуо ПТТ кабл па је тужилац имао издатака у висини утуженог износа за материјал и радну снагу ради довођења кабла у исправно стање.

Благовременом жалбом туженик побија пресуду и истиче да туженик није причинио штету намерно или крајњом непажњом, јер командант Штаба цивилне заштите није знао да ће прекопавањем улице оштетити телефонски кабл и зато је предложио да се пресуда преиначи и захтев одбије.

Виши привредни суд је одбио жалбу а пресуду потврдио.

Из образложења:

„Првостепени суд је правилно утврдио чињенично стање и то на основу исказа сведока и налаза вештака и правилно применио матери-

јално право када је обавезао туженика да тужиоцу накнади причињену штету чије постојање као и висина нису спорни.

Наиме, суд је утврдио да је Општински штаб за цивилну заштиту 18 и 19 II 1986. године прекопавао улицу ради одвођења воде, и том приликом, и поред тога што је од овлашћеног представника тужиоца био обавештен и упозорен да се у тој улици испод земље налази укопан телефонски кабл тужиоца, пресекао кабл услед чега је дошло до прекида телефонског саобраћаја и штете коју је тужилац претрпео.

Како тужена општина одговара за штету коју причини Штаб цивилне заштите као њен орган, то је првостепени суд правилно поступио када је обавезао тужену општину да тужиоцу накнади штету.

Суд није могао прихватити наводе жалбе да тужена општина није дужна да накнади насталу штету јер штета није причињена намерно или крајњом непажњом. Ово са разлога што је командант Штаба цивилне заштите био обавештен да се у улици налази укопан телефонски кабл, па је и поред тога приликом прекопавања улице непажњом чланова Штаба цивилне заштите и других учесника у акцији одвођења воде, дошло до пресецања кабла и штете.

Суд није прихватио ни навод жалбе да кабл није био снимљен па се није знало на којој дубини се налази те да зато туженик не треба да сноси штету која је због тога настала. Ово са већ изнетих разлога што је утврђено у поступку да су командант и његов заменик Штаба цивилне заштите знали да се налази закопан кабл па су били дужни да прекопавању улице приступе са појачаном пажњом и тада не би дошло до пресецања кабла и штете. Како се они тако нису понашали то је и дошло до штете коју је туженик и обавезан да плати тужинцу, без обзира што штета није проузрокована намерно."

Према томе, општина је дужна да накнади штету коју причине њени органи или органи за које она одговара, трећим лицима.

(Пресуда Вишег привредног суда Србије, Пж-2683/87 од 8. V 1987.)

ФИРМА КОЈА НИЈЕ УПИСАНА У СУДСКИ РЕГИСТАР НЕ УЖИВА СУДСКУ ЗАШТИТУ

Првостепени суд се огласио стварно ненадлежним, укинуо све спроведене радње а тужбу одбацио. Предмет захтева је поништај одлуке о организовању туженог удружења и заштита фирме тужиоца.

Жалилац побија решење и истиче да своју надлежност заснива на одредбама чл. 26. Закона о редовним судовима, јер се према тужиоцу ради о заштити фирме, па је предложио да се решење укине а предмет врати на поновни поступак.

Виши привредни суд је одбио жалбу и потврдио првостепено решење.

Из образложења:

„Из доказа и прилога уз тужбу утврђено је да је тужилац основао удружење свих носилаца личног рада на територији општине Б., а у смислу чл. 10. Закона о друштвеним организацијама и удружењима грађана („Сл. гласник СРС", бр. 24/82). Овако основана удружења региструју се код СУП-а, а не код суда, јер не обављају привредну, односно друштвену делатност.

За туженика, који је такође удружење, нема доказа како је основан и где регистрован, али је сигурно да није регистрован, али је сигурно да није регистрован код привредног суда нити је уписао своју фирму. Тужилац наводи да туженик није уписан ни у регистар код коморе.

Како је утврђено да тужилац није уписао своју фирму у регистар код надлежног привредног суда а ни туженик нема уписану фирму код

привредног суда, то се у конкретном случају не може радити о спору за заштиту фирме. Спор за заштиту фирме постоји само ако су два субјекта који обављају исту делатност уписала исту фирму код истог привредног суда, па се тражи брисање фирме која је касније уписана, и зато је првостепени суд правилно поступио када се огласио стварно ненадлежним.”

Према томе, фирма која није уписана у судски регистар не ужива судску заштиту, нити се пред судом може тражити брисање фирме која није уписана у судски регистар.

(Решење Вишег привредног суда Србије, Пж-2597/87 од 25. V 87.)

Припремио мр Јездимир Митровић

ОДЛУКЕ СУДА УДРУЖЕНОГ РАДА СРБИЈЕ

ПРЕСТАНАК РАДНОГ ОДНОСА ЗБОГ НЕПОЛОЖЕНОГ СТРУЧНОГ ИСПИТА

Радник је у предлогу за покретање поступка навео да је 13. априла 1984. године засновао радни однос на неодређено време на пословима и радним задацима професора машинске групе предмета. Приправнички стаж му је истекао 13. априла 1985. године, с тим што је био у обавези да у даљем року од годину дана положи пред надлежним органом стручни испит. Како га није положио, организација је донела одлуку о престанку радног односа по сили закона. Радник сматра да донета одлука није законита јер му организација није омогућила да се у спорном периоду припрема за наставнички рад и полагање стручног испита. Предложио је да се одлука самоуправног органа о престанку радног односа поништи, а организација обавезе да га врати на рад и распореди на послове који одговарају његовој стручној спреми.

Основни суд удруженог рада у Чачку је одлуком РО. бр. 45/86. од 29. децембра 1986. године усвојио стављени захтев. Утврдио је да је радник у време доношења оспорене одлуке већ пријавио полагање стручног испита. Према томе, организација је могла да сачека одређени термин за полагање стручног испита и тек након тога донесе одлуку о престанку радног односа по сили закона, сагласно одредбама члана 11. Закона о сталном усавршавању наставног и васпитног особља („Службени гласник СРС”, бр. 47/78, 16/79. и 43/84). Имајући у виду и то да је радник у међувремену положио стручни испит, првостепени суд је стао на становиште да оспорену одлуку ваља поништити, а организацију обавезати да радника реинтегрише у радни однос.

Суд удруженог рада Србије је одлуком II РО 1841/87 од 1. септембра 1987. године одбио жалбу организације и потврдио првостепену одлуку, али са других разлога. Пошао је од одредаба члана 8. и 10. Закона о сталном усавршавању наставног и васпитног особља према којима се наставници, сарадници и васпитачи који први пут као приправници заснивају радни однос припремају по посебном програму за наставнички, сараднички, односно васпитачки рад, као и за полагање стручног испита. Лица која су стекла стручну спрему на високошколској организацији која не образује наставнике, сараднике и васпитаче припремају се по специјалном програму за наставнички, сараднички, односно васпитачки рад, као и за полагање стручног испита. Образовно-васпитне организације могу да шаљу своје приправнике у веће и развијеније образовно-васпитне организације удруженог рада ради што успешније припреме за рад и полагање стручног испита. Међусобна права и обавезе ових организација удруженог рада уређују се уговором.